

polovico. Stvarna polovica sveta in življenja pa se deli nadalje v fizikalne, biološke, psihološke ter duhovne stvarnosti. Pri tej delitvi ne ostaja avtor samo pri ugotovitvah, temveč odkriva zopet poglavje za poglavjem njihove medsebojne zakonitosti. V posebnem poglavju obravnava odnose med doživljanjem in subjektom doživljanja, ki sovpadajo z razliko med stvarnostjo in fenomenom.

Teorija stvarnosti oziroma notranja zgradba izkustvenega sveta in življenja bi bila v tem dokončana — in to brez vsakršne metafizične primesi —, vendar se Veber v poslednjem poglavju dotakne še metafizike. Z odločnim ugovorom, da bi bil ta poskus metafizike neznanstven, prikaže kot točko, ki spaja fenomenko polovico sveta in življenja kot svet nujnega in nemožnega ter stvarno polovico sveta kot svet naključnega — Boga.

Tako smo dobili z Vebrovim Vprašanjem stvarnosti novo, izvirno psihologijo in na njej zgrajeno novo ontologijo in metafiziko. Da so zlasti Vebrova pot in na njej dobljeni izsledki novi, pokaže sam ponovno v zaključnih mislih, v katerih se primerja z Lockeom in Kantom in v katerih prikaže na kratko tudi pomen svojega dela za spoznavno teorijo.

Vebrovemu delu ne bi zmanjšali vrednosti ugovori o nekaterih posameznostih, o katerih bi se ta ali oni z Vebrom ne strinjali, ker so morda ostala premalo razjasnjena. Nekatero pomisleke je tako izrazil avtorju še pred natisom knjige tudi Ušeničnik in jih avtor deloma pojasnjuje že v opombah, deloma pa bodo zahtevale še razjasnitve.

Obširen povzetek v nemščini, ki ga znanstveno delo zahteva, bo točno seznanil z Vebrovimi izvajanji inozemstvo.

J. Rakovec.

Ludovik Puš, Kmečki stan. Psihološke in sociološke korenine kmečkega stanovskega gibanja. Ljubljana 1939.

Avtor, ki se po poklicu bavi s kmečko organizacijo, se je nalašč posvetil še študiju filozofije in pedagogike na univerzi, da bi kmečko vprašanje tudi duhovno globlje doumel. Sad tega študija podaja sedaj tudi drugim. Mentor pri tem študiju mu je bil univ. prof. Veber, čigar delo »Idejni temelji slovanškega agrarizma« mu je služilo tudi za psihološko in sociološko osnovo lastnemu delu. Vendar prof. Veber v uvodu, ki ga je napisal Puševi knjigi, izpoveduje, da je delo izvirno in da ima tudi pravo znanstveno vrednost, zlasti važno razliko med stanom in slojem da je Puš globoko psihološko utemeljil, ki njemu samemu v imenovanem delu še ni bila očitna. Avtor je razdelil svoje delo v pet poglavij: človek — sloj — stan — kmečki stan — temeljna načela kmečkega stanovskega gibanja.

Stanovsko gibanje slovenskega kmeta se je v zadnjih letih močno razmahnilo. To je po avtorjevi sodbi rešilno ne le za kmeta samega, temveč tudi za slovenski narod. Naš kmet je med vojno in po vojni duhovno in gospodarsko zelo trpel, zato mu je duhovna in gospodarska obnova nujno potrebna. A le-te ne bo brez stanovske organizacije. Kmečki stan je pa obenem temeljnega pomena za narod. Zato je z usodo kmečkega stanu življenjsko združena tudi usoda našega naroda. To so nekako vodilne misli tega dela, ki jih avtor dokazuje v rečenih poglavjih. Osnovne psihološke in sociološke pojave (o gonih in o socialnih skupinah, ki se snujejo na prvobitnih gonih,

o družini, stanu, narodu, Cerkvi) kakor tudi podrobno analizo o složni produkciji in z njo dokaz, da je zemljedelski sloj temeljnega značaja, je avtor izvečine sprejel po Vebru, a samostojno razjasnil razmerje med stanom in slojem, med slojem in razredom in šele tako povsem znanstveno ugotovil pomen kmečkega stanu in stanovskega gibanja.

Puš loči sloj in stan. Sloj je skupina ljudi, ki proizvaja neke vrste materialnih dobrin, potrebnih za življenje. Ne pomeni pa nobene duhovne skupnosti. V stanu se pa izraža ta skupnost, zavest skupnega poklica, skupne naloge, skupnega načina življenja, ki mu je posledica tudi skupno mišljenje in čustvovanje, skupne navade in običaji, neka posebna skupna kultura. Loči pa Puš tudi sloj in razred. S pojmom sloja je označena skupnost produkcije, ni pa označeno nobeno interesno nasprotje. Pojem razreda pa označuje vprav interesna nasprotja in loči tako proizvajalce v sovražne si skupine. Višja enota med stanovi je razred. Brez stanov, pravi Puš, ni naroda in brez stanovske kulture ni narodne kulture, največ svojskih kulturnih prvin je pa ohranil vprav kmečki stan (57). Puš kaže to na kmečki miselnosti, umetnosti in modrosti, kmečkih navadah in običajih in kmečki veri. Ker bo, kakor vse kaže, bodoča država stanovska, osnovana na samoupravnih korporacijah, a je »od organiziranega stanovskega gibanja en sam korak,« je jasno, kolikega pomena je stanovsko gibanje. A zopet je kakor kmečki stan, tako tudi kmečko stanovsko gibanje med vsemi prvenstvenega pomena. Zato je — tako sklepa Puš svojo razpravo — kmečki stan tisti »vodnik, kateri edini nas more v resnici pripeljati na zaželeni 'drugi breg' bodočega vzajemnega življenja človeka« (105).

Puševo delo je gotovo pomembno v naši socialni literaturi. Najlepše je vsekakor poglavje o kmečkem stanu. Prva poglavja so preveč obtežena z (Vebrovimi) distinkcijami. Res je delo s tem bolj znanstveno, toda večina ne bo zmogla teh nadrobnih analiz, kar je škoda, tem bolj, ker bi se dalo vse to po mojem mnenju bolj preprosto in nič manj prepričevalno povedati. Tu in tam je ostala še kaka neizglajenost, ki na prvi hip dela videz nasprotja (prim. str. 55 sl. o razmerju stanu in naroda). Puš misli, da moja opredelitev stanu ni »dovolj točna«, ko sem dejal, da so šele »organizirani stanovi z gotovim območjem in primerno avtonomijo pravi stanovi«. Stan v popolnem pomenu, pravi Puš, »predstavlja, se zdi, stan v nepopolnem pomenu«. To je resnično in je v mojih besedah (ki niso nobena »opredelitev«) tudi obseženo. Sploh je beseda »stan« večznačna. (Prim. sedaj moj komentar k okrožnici »Quadragesimo anno« o pomenih besede »stan«.) V tolmaču tujih izrazov pojasnjuje besedo »etos« z besedami »notranji ogenj, navdušenost«. A to bi bilo bolj tolmačenje za (platonski) »eros«. »Ethos« znači poleg »nравnosti« dandanes zlasti način (nравnega) mišljenja in ravnanja. Tako je še to in ono, kar bo kakega motilo, a v celoti moramo g. Pušu na tem delu le čestitati.

A. Ušeničnik.

Lisbeth Burger: Štirideset let babica. Prevedel Jože Lovec. Založila Mohorjeva družba. Celje 1940.

Ko je nadškof Jeglič izdal svojo knjigo za zakonce, je bilo zlasti po Ljubljani mnogo farizejskega pohujšanja in namigavanja, in to celo več